

Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Van kind tot burger: Volksopvoeding via het onderwijs in Nederland (1780-1920)

1 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat Hermanus Johannes Krom gezien kan worden als een voorbeeld van een Nederlandse patriot, omdat hij:

- via het onderwijs (in vaderlandse geschiedenis) wil bereiken dat de jeugd zich van jongs af aan gaat inzetten voor het vaderland 1
- de nadruk legt op de opvoeding in de christelijke deugden, wat aansluit bij het christelijke karakter van de Nederlandse Verlichting 1

2 maximumscore 4

Voorbeelden van verandering zijn (de twee volgende):

- de wet geldt voor het onderwijs in het hele land / plaatselijke regelingen moeten aan de wet worden aangepast 1
- In de schoolwet wordt het onderwijs gemoderniseerd / komt er overheidscontrole (via de schoolinspectie) 1

Voorbeelden van continuïteit zijn (de twee volgende):

- het standenonderwijs blijft gehandhaafd 1
- net als in de Republiek is het volksonderwijs bedoeld om alle inwoners te leren lezen 1

3 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De wet had tot doel dat het onderwijs zoveel mogelijk kinderen bereikte 1
- dit sloot aan bij de veranderde opvatting over burgerschap, dat in principe voor alle ingezetenen gold / niet beperkt bleef tot de elite 1

4 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

De overheid wilde met invoering van het ABN bereiken dat (twee van de volgende):

- de bewoners van de verschillende regio's elkaar beter konden verstaan.
- de verschillende standen elkaar beter konden verstaan.
- de nationale eenheid/saamhorigheid werd versterkt.

per juist doel 1

Vraag	Antwoord	Scores
5	maximumscore 2 Uit het antwoord moet blijken dat: <ul style="list-style-type: none"> • in bron 2 Groen van Prinsterer aan het woord is, omdat hier een orthodox-protestant/anti-revolutionair standpunt ingenomen wordt, gericht zowel tegen de rooms-katholieken als tegen de (anti-evangelische) nieuwlichterij (van de Verlichting) • in bron 3 Thorbecke aan het woord is, met het liberale standpunt dat niet aan de vrijheid van onderwijs getornd mag worden / bijzondere scholen sektescholen zijn	1 1
	<i>Opmerking</i> <i>Alleen met een juiste toelichting mag voor een juiste indeling een scorepunt worden toegekend.</i>	
6	maximumscore 4 Voorbeeld van een juist antwoord is: <ul style="list-style-type: none"> • Groen van Prinsterer erkent dat vrijheid van onderwijs eerst tot afzondering voor de eigen bijzondere scholen/verdeeldheid leidt, maar uiteindelijk voor eendracht zal zorgen onder de bevolking (omdat gevaren van buiten/de antinationale ideeën van rooms-katholieken/de Verlichting bestreden worden) • Thorbecke stelt vast dat de vrijheid van onderwijs tot verdeeldheid kan leiden, omdat bijzondere scholen een niet-heilzame vrucht kunnen opleveren / sektescholen tegen het algemeen belang kunnen ingaan	2 2
7	maximumscore 2 Uit het antwoord moet blijken dat uiteindelijk Groen van Prinsterer zijn zin gekregen heeft, omdat het bijzonder onderwijs vanaf 1917 op dezelfde manier gesubsidieerd wordt als het openbaar onderwijs.	
8	maximumscore 2 Voorbeeld van een juist antwoord is: Ouders konden de inkomsten van de kinderen niet missen en zouden hen thuis alsnog aan het werk zetten / men vreesde 'leegloperij'/rondzwervende kinderen wanneer de fabrieken de kinderen niet meer aan het werk mochten zetten.	

Vraag	Antwoord	Scores
9	<p>maximumscore 3</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is: Samuel Van Houten</p> <ul style="list-style-type: none"> • is tegen staatsteun voor het volksonderwijs / in principe voorstander van volkomen vrijheid van scholen (maar dan zonder staatsteun) / is voor een neutrale school die per gemeente en per schoolhoofd van kleur kan verschillen (plaatselijke neutraliteit) • vindt dat staatsteun er altijd toe leidt dat een (bijzondere) school vroeg of laat zijn vrijheid verliest • neemt in dit opzicht een conservatief-liberaal standpunt in, omdat hij de rol van de staat zoveel mogelijk wil beperken 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
10	<p>maximumscore 6</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Van Eeghen wijst overheidsregels af, omdat de eigen (bijzondere) school geen overheidsinstelling is en daarom moet de eigen groep/richting de bepaler van de regels zijn (soeverein in eigen kring) • Van Eeghen is tegen de leerplicht, omdat daardoor de overheid het gezag/de taak van ouders als opvoeder gaat overnemen • De Schoolstrijd gaat over de financiële gelijkstelling tussen openbaar en bijzonder onderwijs. Invoering van de leerplicht/het verplichte vervolgonderwijs zou een financiële klap betekenen voor het bijzonder onderwijs en dus de Schoolstrijd verscherpen 	<p>2</p> <p>2</p> <p>2</p>
11	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is: Als argument voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Door hun streven naar eigen (bijzondere) scholen hebben de rooms-katholieken de verzuiling/verdeling van het Nederlandse volk bevorderd (wat de ontwikkeling van staatsburgerschap vertraagde) <p>Als argument tegen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Door hun streven naar eigen (bijzondere) scholen hebben de rooms-katholieken de emancipatie van de eigen groep versneld/mogelijk gemaakt en deze emancipatie was nodig voor de ontwikkeling van het staatsburgerschap 	<p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
12	maximumscore 3	
	Voorbeeld van een juist antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> • In de Grondwet van 1887 werd het censuskiesrecht afgeschaft en vervangen door het kiesrecht voor mannen die voldoen aan ‘kentekenen van maatschappelijke welstand en geschiktheid’ / het caoutchoucartikel 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • De opvatting over burgerschap van veel achttiende-eeuwse patriotten was dat kinderen door goed onderwijs kunnen worden opgevoed tot goede burgers, die ook kiesrecht zouden moeten hebben 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Dit komt overeen met de opvatting in de kieswet, dat een burger moet kunnen lezen en schrijven. Dan pas mag/kan hij mee beslissen / is hij een volwaardig staatsburger 	1
13	maximumscore 4	
	Voorbeeld van een juist antwoord is:	
	Het aannemen van de leerplichtwet van 1901	
	<ul style="list-style-type: none"> • is een teken van verandering van opvattingen binnen het liberalisme, omdat eruit blijkt dat de liberalen die overheidsingrijpen op sociaal en maatschappelijke terrein geheel verwierpen / die de taak van de overheid wilden beperken tot die van een ‘nachtwaker’, tussen 1848 en 1901 blijkbaar een minderheid waren geworden 	2
	<ul style="list-style-type: none"> • betekende een bevestiging van de nieuwe opvattingen over de positie van kinderen, omdat door deze wet kinderarbeid werd afgeschaft voor alle kinderen van zes tot en met twaalf jaar, wat aansluit bij nieuwe opvattingen over de positie van kinderen in het moderne gezin 	2
14	maximumscore 3	
	Voorbeeld van een juist antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> • De tekenaar laat hier het liberalisme zien als hoedster van vrijheid en vooruitgang / de liberale grondwet tegenover de reactionaire confessionelen 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Wat hij laat zien door (twee van de volgende): 	2
	<ul style="list-style-type: none"> – De vrouw met de sjerp “Liberalisme” die triomferend uit de stembus oprijst. 	
	<ul style="list-style-type: none"> – De grondwet die zij in haar hand houdt. 	
	<ul style="list-style-type: none"> – De tekst “Vrijheid, vooruitgang” in haar hand. 	
	<ul style="list-style-type: none"> – De geschrokken terugdeinzende confessionele leiders. 	
15	maximumscore 1	
	Uit het antwoord moet blijken dat vrouwen in deze tijd nog geen kiesrecht hebben.	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

De koloniale relatie tussen Nederland(ers) en Nederlands-Indië

16 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

De patriotten bekritiseerden de monopoliepositie van de VOC, wat aansloot bij hun politiek programma, omdat dit monopolie de macht van de regentenoligarchie ondersteunde / ervoor zorgde dat een groot deel van de burgers uitgesloten bleef van deelname aan de lucratieve koloniale handel.

17 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Kenmerkend voor een koloniale verhouding is dat:

- het moederland de kolonie daadwerkelijk in bezit heeft/bestuur 1
- het moederland economisch profiteert van de kolonie 1

Voor de verhouding tussen de Republiek en de Indonesische archipel in de periode 1602-1799 (de VOC-tijd) was er:

- nauwelijks sprake van daadwerkelijk bezit/bestuur van de Indonesische archipel door de Republiek (op de Molukken na) 1
- wel sprake van economisch winstgevende verhoudingen voor Nederland 1

18 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Het Cultuurstelsel sloot aan bij het traditionele Javaanse feodaal-agrarische systeem waarbij de band tussen Indonesische vorsten en bevolking werd gebruikt om het stelsel van afdrachten te laten functioneren, terwijl het Cultuurstelsel een door de Nederlandse wet geregeld/in Staatsblad-termen vervat stelsel was.

19 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Het dualistisch bestuursstelsel houdt in dat naast het Nederlandse bestuur een inheems bestuur blijft bestaan 1
- De dubbele structuur van het bestuur blijkt uit de bron doordat wordt beschreven dat de beloningen zowel aan de Europese als aan de inlandse hoofden/bestuurders worden betaald / zowel de Europese als de inlandse hoofden de bevolking dwingen voor hen te werken 1

Vraag	Antwoord	Scores
20	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> Steyn Parvé stelt vast dat het ‘misbruik van de kracht van de bevolking en productief vermogen van de akker’ veroorzaakt wordt door het Cultuurstelsel, wat de situatie op Java weergeeft waar rond 1845 hongersnood is/misoogsten zijn Deze situatie werd veroorzaakt door uitputting van de sawa’s door de suikercultuur/het onttrekken van water aan de rijstbouw/doordat de boeren hun eigen sawa’s niet konden bewerken/hun beste grond moesten afstaan voor exportgewassen 	<p>1</p> <p>1</p>
21	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <p>Uit de tabel is af te lezen dat tussen 1880 en 1925 het aantal gemengde huwelijken in Nederlands-Indië (relatief) toenam. Dat ondersteunt de uitspraak, omdat het erop wijst dat Nederlandse mannen het concubinaat met een niet-Europese vrouw blijkbaar omzetten in een legaal huwelijk.</p>	
22	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> Er was sprake van staatkundige eenheid, omdat de gehele Indische archipel onder één Nederlands koloniaal bestuur was gebracht maar er was geen bestuurlijke eenheid, omdat er tussen de vele vorstendommen en regio's/de verschillende bevolkingsgroepen (Europeanen, Vreemde Oosterlingen, Indo-Europeanen en Indonesiërs) grote (bestuurlijk/juridische) verschillen bleven bestaan 	<p>1</p> <p>1</p>
23	<p>maximumscore 4</p> <p>Uit het antwoord moet blijken dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> volgens professor Stibbe er geen sprake kan zijn van enige politieke zelfstandigheid / meer politieke zeggenschap van Indonesië zolang in economisch opzicht de afhankelijkheid van Nederland niet is verminderd deze tekst niet past in de lijn van de Ethische Politiek, omdat uit de tekst blijkt dat Stibbe geen uitbreiding wil van het aantal Indonesiërs in de Volksraad, terwijl een (geleidelijke) groei naar meer politieke zelfstandigheid juist uitgangspunt is van de Ethische Politiek 	<p>2</p> <p>2</p>

Vraag	Antwoord	Scores
24	<p>maximumscore 4</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Als gevolg van de Ethische Politiek kregen de Indonesiërs inspraak in het bestuur maar toen zij meer invloed wensten, met als uiteindelijk doel zelfbestuur, werd daar afwijzend op gereageerd, want de idee van langzame opvoeding tot zelfstandigheid mocht niet worden aangetast / men zou nog niet 'rijp' zijn voor zelfbestuur • Als gevolg van de Ethische Politiek kwam er beter onderwijs voor de inlandse bevolking; de hogere banen bij het koloniale ambtenarenapparaat bleven echter grotendeels gereserveerd voor de Europeanen, want de voorgedijgedachte hield in dat hervormingen onder Nederlandse leiding tot stand moesten worden gebracht 	<p>2</p> <p>2</p>
25	<p>maximumscore 2</p> <p>De juiste volgorde is 3, 2, 4, 6, 7, 5, 1.</p>	
	<p><i>Opmerking</i></p> <p><i>Als door het weglaten van één in een foute positie geplaatst nummer een verder juiste reeks van zes gebeurtenissen kan worden geconstrueerd, mag één scorepunt worden toegekend.</i></p>	
26	<p>maximumscore 4</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De bron is geschikt om het koloniale beleid te onderzoeken, omdat het in de bron gaat om de opvattingen van de gouverneur-generaal van dat moment, deze zal zich in het beleid kunnen vinden, anders zou hij aftreden / is degene die het beleid moet maken/uitvoeren in Nederlands-Indië • Aan het einde van de negentiende eeuw heerst een imperialistische opvatting over de uitoefening van gezag, waarbij gebieden met harde hand onder Nederlands gezag moesten worden gebracht (zoals Van Heutsz met Atjeh doet) • maar De Jonge stelt in 1932 dat gezag ook rechtvaardig moet zijn/van beschaving moet getuigen (<i>to save their face</i>) om de gehoorzaamheid van de Indonesiërs te waarborgen • De Jonge uit zich paternalistisch over de Oosterling die rechtvaardig gezag goed kan aanvaarden / heeft een afkeer van de gewelddadige manier waarop Van Heutsz het Nederlandse gezag handhaaft 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
27	maximumscore 6	
	Uit het antwoord moet blijken dat:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Van Roijen zegt vastbesloten te zijn geen staat achter te laten waarin een bepaalde minderheid (van Javanen) de overhand heeft, dit kan bedoeld zijn voor de aanhangers van de federatieve Verenigde Staten van Indonesië / belangengroepen buiten Java, omdat hij de centralistische opzet van de Republiek aanvalt 	2
	<ul style="list-style-type: none"> • Van Roijen benadrukt het belang van vrije verkiezingen, wat bedoeld kan zijn voor de Verenigde Staten die wereldwijd aandringen op de invoering van parlementaire democratie 	2
	<ul style="list-style-type: none"> • Van Roijen noemt het gevaar van de communisten, wat bedoeld kan zijn voor de westerse landen/de Verenigde Staten die de bestrijding van het communisme van groot belang vinden (in het kader van de Koude Oorlog) 	2
	<p><i>Opmerking</i> <i>Alleen als bij een juist aan de bron ontleend argument op een juiste manier aannemelijk wordt gemaakt wie daarmee kan worden overtuigd, mogen twee scorepunten worden toegekend.</i></p>	
28	maximumscore 2	
	Voorbeeld van een juist antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Deze foto is bruikbaar voor de Nederlandse propaganda, omdat gesuggereerd wordt dat de Indonesische bevolking/de vrouwen en kinderen niets opschiet(en) met de beloofde vrijheid/Merdeka van de nationalist 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Deze foto is bruikbaar voor de Republikeinse propaganda omdat gesuggereerd wordt dat de extremistische vijand – de Nederlandse troepen die excessen begingen – niet schroomde vrouwen en kinderen gevangen te nemen en bang te maken 	1
29	maximumscore 4	
	Voorbeeld van een juist antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> • De Nederlandse houding kwam overeen in het opzicht dat Nederland in beide relaties uitging van de voorgedijgedachte; zowel Indonesië als Nieuw-Guinea moesten onder Nederlandse leiding worden opgevoed tot latere zelfstandigheid 	2
	<ul style="list-style-type: none"> • Voor Nederland speelde het trauma van het verlies van Indonesië een grote rol, waardoor het sterk vast bleef houden aan Nieuw-Guinea / de aanspraken van Indonesië niet werden erkend 	2